

Czy można odmówić przyjęcia wniosku o ochronę międzynarodową i kiedy uznaje się go za złożony?

Zgodnie z wiążącym Polskę prawem międzynarodowym, prawem UE oraz prawem krajowym, nie można odmówić przyjęcia wniosku o ochronę międzynarodową. Na podstawie art. 56 ust. 2 [Konstytucji RP](#), cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy, zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. [o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej](#) (dalej: ustawa o ochronie) w art. 24 stanowi natomiast, że wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składany jest do Szefa Urzędu za pośrednictwem komendanta oddziału Straży Granicznej (dalej: SG) albo komendanta placówki Straży Granicznej.

Oznacza to, że każda osoba, która przebywając na granicy RP, zgłosi, wykonującemu wobec niej jakiegokolwiek czynności służbowe funkcjonariuszowi SG zamiar przekroczenia granicy w celu ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową, powinna zostać wpuszczona na terytorium Polski, a funkcjonariusze SG zobowiązani są przyjąć od niej odpowiedni wniosek. *A contrario* – odstępianie od obowiązku przyjęcia wniosku o ochronę międzynarodową w sytuacji, w której osoba znajdująca się *de facto* pod jurysdykcją SG, deklaruje zamiar jego złożenia, stanowi [naruszenie przepisów prawa](#).

Natomiast jeśli cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku, areszcie dla cudzoziemców, areszcie śledczym lub zakładzie karnym, wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składany jest za pośrednictwem komendanta oddziału Straży Granicznej albo komendanta placówki SG, obejmującego terytorialnym zasięgiem działania siedzibę strzeżonego ośrodka, aresztu dla cudzoziemców, aresztu śledczego lub zakładu karnego. Zazwyczaj jednak wnioski składane są przez cudzoziemców podczas przekraczania granicy.

Kluczowym elementem dla wszczęcia postępowania (a zatem czynności podejmowanych przez funkcjonariusza SG) jest zatem przede wszystkim ustalenie zamiaru przekroczenia granicy w celu udzielenia ochrony międzynarodowej¹. Może ono zostać wyrażone w jakiegokolwiek formie i już z tą chwilą należy cudzoziemca traktować jako wnioskodawcę w rozumieniu przepisów unijnych. Oznacza to, że zaniechanie ustalenia przez funkcjonariusza SG powodów przekraczania granicy, rodzi bezpośredni skutek w zakresie ograniczenia dostępu do procedury uchodźczej².

Osobie, która wystąpiła z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej (wyraziła taką wolę), powinno się zapewnić rzeczywistą możliwość jak najszybszego złożenia wniosku. Rozumieć przez to należy m.in. dostęp do informacji o możliwości złożenia wniosku w języku zrozumiałym dla tej osoby, skorzystania w tym celu z pomocy tłumacza czy kontaktu z organizacjami społecznymi. Organy SG mają obowiązek przyjąć wniosek, a następnie przekazać go do rozpoznania Szefowi Urzędu ds. Cudzoziemców. Należy podkreślić, że Straży Granicznej nie przysługują żadne kompetencje decyzyjne w zakresie oceny zasadności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a formułowanie takowych, np. w notatkach, oznacza przekroczenie kompetencji ustawowych³.

1 J. Chlebny (red.), *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*, Warszawa 2020.

2 Szerzej: W. Chróścielewski, R. Hauser, J. Chlebny, *Realizacja prawa do wszczęcia postępowania w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej podczas przekraczania granicy*, [w:] J. Korczak, K. Sobieralski (red.), *Jednostka wobec władczej ingerencji organów administracji publicznej. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesor Barbarze Adamiak*, Wrocław 2019, s. 65–79.

3 P. Dąbrowski, *Niedopuszczalność odmowy wjazdu cudzoziemca na terytorium RP bez wyjaśnienia, czy cudzoziemiec deklaruje wolę ubiegania się o ochronę międzynarodową. Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 września 2018 r., II OSK 1025/18, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 3, s. 150.*

Gdy z powodów leżących po stronie SG nie jest możliwe przyjęcie wniosku w dniu, w którym osoba poszukująca ochrony międzynarodowej stawia się osobiście w placówce lub oddziale SG, powinna ona zostać poinformowana (w zrozumiałym dla niej języku), kiedy i gdzie wniosek zostanie przyjęty, a czynność ta powinna zostać odnotowana w protokole. Przyczyny nieprzyjęcia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej mogą mieć charakter techniczny, np. brak tłumacza. Protokół powinien zawierać co najmniej podstawowe informacje o osobie funkcjonariusza Straży Granicznej („kto, kiedy, gdzie i jakich czynności dokonał”), cudzoziemca („kto i w jakim charakterze był przy tym obecny”), informacje, że cudzoziemiec zadeklarował zamiar złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej („co i w jaki sposób w wyniku tych czynności ustalono”) i dodatkowe, dotyczące terminu i miejsca przyjęcia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Protokół powinien zostać odczytany cudzoziemcowi, który powinien go następnie podpisać. Przyjęcie samego wniosku i jego rejestracja w systemie informatycznym powinny nastąpić nie później niż w ciągu 3 dni roboczych od dnia przyjęcia deklaracji o zamiarze złożenia wniosku. Wyjątkowo, w sytuacji masowego napływu cudzoziemców na terytorium Polski, termin ten może zostać wydłużony do 10 dni roboczych.

Co istotne, jeśli wnioskodawca jest osobą niepełnosprawną, osobą w podeszłym wieku, kobietą ciężarną, osobą samotnie wychowującą dziecko lub osobą przebywającą w pieczy zastępczej, szpitalu, areszcie śledczym lub zakładzie karnym i nie może stawić się osobiście w siedzibie organu SG, pisemna deklaracja zamiaru złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej może być złożona za pośrednictwem poczty tradycyjnej lub poczty elektronicznej e-mail.

Jednocześnie należy podkreślić, że wobec cudzoziemców, którzy podczas kontroli granicznej zadeklarowali zamiar złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej lub taki wniosek składają (art. 28 ust. 2 pkt 2 [ustawy o cudzoziemcach](#)), nie wydaje się decyzji o odmowie wjazdu, nawet jeśli nie spełniają oni warunków do wjazdu (tj. nie posiadają wizy czy wręcz nie posiadają paszportu). Przyjęta w październiku 2021 r. tzw. [ustawa „wywózkowa”](#) próbuje legitymizować jednak wydanie nakazu opuszczenia terytorium RP, w sytuacji, gdy cudzoziemiec „przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom prawa [...]” lub „został zatrzymany niezwłocznie po przekroczeniu granicy wbrew przepisom prawa stanowiącej granicę zewnętrzną [...]”. Przepisy te są jednak niezgodne z regulacjami międzynarodowymi (więcej na ten temat patrz [tekst Grażyny Baranowskiej na stronie 8](#)).

Wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej uznaje się za złożony w momencie zarejestrowania go w rejestrze (zwanym „Rejestrem w sprawach cudzoziemców”), a następnie przekazania go Szefowi Urzędu ds. Cudzoziemców.

Zgodnie z art. 30 ustawy o ochronie, organ Straży Granicznej, który jest właściwy do przyjęcia wniosku, czyli Straż Graniczna, zobowiązany jest do:

- » ustalenia tożsamości osoby, której dotyczy wniosek;
- » uzyskania danych i informacji w zakresie niezbędnym do wypełnienia formularza wniosku, sfotografowania wnioskodawcy i pobrania od niego odcisków linii papilarnych;
- » ustalenia, czy osoba, której dotyczy wniosek, posiada dokumenty uprawniające do przekroczenia granicy lub, czy przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej legalnie;
- » przekazania wnioskodawcy na piśmie w języku dla niego zrozumiałym informacji o:
 - zasadach i trybie postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej;
 - przysługujących mu prawach, ciążących na nim obowiązkach i skutkach ich niewykonania oraz o konsekwencjach wyraźnego i dorozumianego wycofania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej;
 - możliwości wyrażenia zgody na udzielanie przedstawicielowi Urzędu Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców informacji o przebiegu

postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej oraz na przeglądanie akt sprawy i sporządzanie z nich notatek i odpisów;

- organizacjach zajmujących się udzielaniem pomocy cudzoziemcom;
- zakresie pomocy socjalnej i opieki medycznej, okresie ich przysługiwania;
- możliwości ubiegania się o pomoc w postaci świadczenia pieniężnego oraz zasadach przyjęcia do ośrodka dla cudzoziemców, zwanego dalej „ośrodkiem”;
- trybie i zasadach udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz podmiotach świadczących tę pomoc;
- adresie ośrodka recepcyjnego, w którym ma się on stawić w terminie dwóch dni od dnia złożenia wniosku.

Przy składaniu wniosku organ SG ma ponadto obowiązek zapewnić pomoc tłumacza oraz przeprowadzenie badań lekarskich i niezbędnych zabiegów sanitarnych ciała i odzieży osoby, której dotyczy wniosek. Co istotne, w przypadku osób niepełnosprawnych, osób w podeszłym wieku, osób samotnie wychowujących dzieci oraz kobiet ciężarnych, których dotyczy wnioski, organ SG zobligowany jest także do zapewnienia transportu do ośrodka recepcyjnego, a w uzasadnionych przypadkach także wyżywienia podczas tego transportu.

Po wykonaniu powyższych czynności wnioski powinien zostać niezwłocznie zarejestrowany w rejestrze (w sprawach cudzoziemców). Jednocześnie, organ SG w ramach indywidualnej rozmowy z wnioskodawcą ustala kwestię odpowiedzialnego państwa członkowskiego oraz przesyła odciski linii papilarnych osoby, której dotyczy wnioski, do systemu EURODAC. Ten etap postępowania kończy przekazanie wniosku Szefowi Urzędu ds. Cudzoziemców, co powinno nastąpić w ciągu 48 godzin od jego złożenia.